

לקוטי תורה • פרשת ואתחנן • מאמר 4

וידעת היום והשבות אל לבבך וגו'

”וידעת היום והשבות אל לבבך”

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ”ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק

LikuteiTorah.com

הפרשה החסידית

[/likuteitorah.com/he/likutei-torah/vaeschanan/4](https://likuteitorah.com/he/likutei-torah/vaeschanan/4)

1 וידעת היום והשבות אל לבבך וגו'. הנה יש להבין הלא כבר נאמר אתה הראת לדעת וגו'. ומהו עוד וידעת גם מהו היום.

"וידעת היום והשבות אל לבבך" וגו'. והנה יש להבין: הרי כבר נאמר "אתה הראת לדעת" וגו'. מה מוסיף אפוא "וידעת"? וגם, מה פירוש "היום"?

אך הנה אחר מתן תורה שראו פנים אל פנים ושמעו בעצמם עשרת הדברות אמרו אם יוספים אנחנו לשמוע וגו' קרב אתה ושמע וגו'.

אולם, לאחר מתן תורה, כשראו פנים אל פנים ושמעו בעצמם את עשרת הדיברות, אמרו: "אם יוספים אנחנו לשמוע" וגו', "קרב אתה ושמע" וגו'.

2 והקב"ה הסכים על ידם ואמר היטיבו כל אשר דברו וגו' לך אמור להם וגו'. וכתוב וזאת המצוה וגו' לעשות בארץ וגו' עד ארץ זבת חלב ודבש.

והקדוש ברוך הוא הסכים לדבריהם ואמר: "היטיבו כל אשר דיברו" וכו', "לך אמור להם" וכו'. ונאמר: "וזאת המצוה" וכו', "לעשות בארץ" וכו', עד "ארץ זבת חלב ודבש".

וכתוב בתריה שמע ישראל הוי' אלקינו הוי' אחד ואהבת וגו' שהיא המצוה הראשונה שנצטוו אחר עשרת הדברות מפי משה.

ובהמשך נאמר: "שמע ישראל, הוי' אלקינו, הוי' אחד", "ואהבת" וכו', וזוהי המצוה הראשונה שנצטוו עליה מפי משה לאחר עשרת הדיברות.

וצריך להבין למה הקדים לומר וזאת המצוה וגו' לעשות בארץ וגו' דהא פרשה שמע חובת הגוף היא ונוהגת בין בארץ כו'.

וצריך להבין מדוע נאמר תחילה "וזאת המצוה" וכו', "לעשות בארץ" וכו', שהרי פרשת שמע היא חובת הגוף, ונוהגת בין בארץ ובין בחוץ לארץ.

ולהבין כל זה צריך להקדים ביאור ענין דעת וענין אמונה שהם שתי מצות כי הנה כתיב דע את אלהי אביך וגו'

כדי להבין את כל זה, יש להקדים ולבאר את עניינם של דעת ושל אמונה, שהן שתי מצוות. שהרי נאמר: "דע את אלקי אביך" וכו'.

(בד"ה א' כ"ח ט') (דר"ל [דרוזה לומר] בחי' דעת והשגה ממש ועד"ז פי' בשל"ה [בשני לוחות הברית] בפרק בעשרה מאמרות מאמר א').

(דברי הימים א כח, ט) (כלומר, בחינת דעת והשגה ממש; וכעין זה פירש השל"ה בפרק "בעשרה מאמרות", מאמר א').

וכתיב ויאמינו בהוי' (ועיין ברבות בשלח פכ"ג ע"פ תשורי מראש אמנה. ובשה"ש [ובשיר השירים] רבה בפסוק אתי מלבנון).

וכן נאמר: "ויאמינו בהוי'" (ועינינו במדרש רבה, בשלח, פרק כג, על הפסוק "תשורי מראש אמנה"; ובשיר השירים רבה, על הפסוק "אתי מלבנון").

והענין כי באמת זה שהעולם קורין בשם אמונה להאמין מה שהקב"ה מחיה את כולם הוא ברא והעניין הוא, שלאמיתו של דבר, הדבר שהעולם מכנה "אמונה" — להאמין שהקדוש ברוך הוא מחיה את כולם, [ושהוא] ברא

את כל העולמות מאין ליש טועים הם שאין צריך לזה אמונה שהרי זה נרגש בכחי' ראייה הגם שאינו רואה בעיני בשר הרי זה כאילו רואה.

את כל העולמות מאין ליש — טועים הם; אין צורך באמונה לשם כך, שהרי הדבר מורגש בבחינת ראייה: אף שאינו רואה זאת בעיני בשר, הרי זה כאילו הוא רואה.

3 וע"ז נאמר ומבשרי אחזה אלוה דייקא. והיינו מבשרי שכמו בבשרי בשביל שרואה חיות הגוף וקיומו יודע ומרגיש כי נפשו היא בו שהיא היא המחיה את הגוף ובלעדה אין חיות וקיום לגוף.

על כך נאמר: "ומבשרי אחזה אלוה" — "אחזה" דווקא. כלומר, "מבשרי": כשם שבאדם, מכיוון שהוא רואה את חיי הגוף ואת קיומו, הוא יודע ומרגיש שנפשו נמצאת בו, ושהיא זו המחיה את הגוף, ובלעדיה אין לגוף חיים וקיום.

כך אחזה אלוה מאחר שרואין את העולמות שהם כמו גוף גדול מהארץ לרקיע מהלך ת"ק שנה כו'.

כך גם "אחזה אלוה": מכיוון שרואים את העולמות, שהם כגוף גדול — מן הארץ ועד לרקיע מהלך חמש מאות שנה וכו'.

4 וכן אפילו דברים רוחניים כמו מלאכים ונשמות כו' הן כגוף לגבי החיות שבתוכם מא"ס ב"ה המהווה והמחיי [והמחיה] אותם ומקיימם כמ"ש שאו מרום עיניכם וראו מי ברא אלה וידעה זו מורגשת כאלו רואה כו'.

וכך גם דברים רוחניים, כמו מלאכים ונשמות וכו', הם כגוף ביחס לחיות שבתוכם מאין סוף, ברוך הוא, המהווה אותם, מחיה אותם ומקיים אותם, כמו שנאמר: "שאו מרום עיניכם וראו: מי ברא אלה?" וידעה זו מורגשת כאלו האדם רואה וכו'.

וזהו לשון אחזה ולכן אין זה נקרא בשם אמונה בלשון הקודש אלא בשם דעת כי דעת הוא לשון הכרה והרגשה

וזהו פירוש הביטוי "אחזה". לכן בלשון הקודש אין קוראים לכך "אמונה", אלא "דעת", שכן דעת היא לשון של הכרה והרגשה.

וגם דעת הוא העמקת הלב שלא יסיח דעתו מזה ויהיה לו לזכרון לפניו תמיד שלא ישכח ויסור מלבו. משא"כ הרהור בעלמא לא עביד מידי דהרהור לאו כדבור דמי.

דעת היא גם העמקת הדבר בלב, כך שהאדם אינו מסיח את דעתו ממנו, והוא עומד תמיד לנגד עיניו כזיכרון, כדי שלא ישכח אותו ושהוא לא יסור מלבו. לעומת זאת, מחשבה גרידא אינה פועלת דבר, שכן הרהור אינו כדיבור.

5 ב אך הנה דעת והרגשה זו היא בבחי' ממלא כל עלמין (ולכן נק' בחי' ממכ"ע [ממלא כל עלמין] בשם עלמא דאתגליא כמ"ש בד"ה ונקדשתי בתוך בניי [בני ישראל]),

2. אולם ידיעה והרגשה זו הן בבחינת ממלא כל עלמין (ולכן נקראת בחינת ממלא כל עלמין "העולם הנגלה", כפי שמבואר במאמר המתחיל "ונקדשתי בתוך בני ישראל"),

אבל בבחי' סובב כל עלמין כתיב אני הוי' לא שניתי (ועי' זח"ב [זהר חלק ב'] ס"פ תרומה קע"ו א', ח"ג [חלק ג'] קל"ז ב')

אבל על בחינת סובב כל עלמין נאמר: "אני הוי' לא שניתי" (ראו זוהר, חלק ב, בסוף פרשת תרומה, 176a; חלק ג, 137b),

ואתה הוא קודם שנברא העולם כו' שאינו בגדר עלמין כלל רק בחי' מלכותך לבדה היא מלכות כל העולמים

ו"אתה הוא קודם שנברא העולם" וכו', שהרי הוא כלל אינו בגדר עולמות. רק בחינת "מלכותך" לבדה היא "מלכות כל העולמים",

דהיינו בחי' זיו והארה ממדת מלכותו ית' כמאמר בשכמל"ו [ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד] שם כבוד מלכותו ולא מלכותו עצמה.

כלומר, בחינה של זיו והארה ממדת מלכותו יתברך, כמאמר: "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד" — שם כבוד מלכותו, ולא מלכותו עצמה.

ועי' אמרו רז"ל [רבותינו זכרונם לברכה] עד שלא נברא העולם היה הוא ושמו בלבד שגם שמו היא מדת מלכותו היא בבחי' לבדו וכמ"ש כי נשגב שמו לבדו רק הודו וזיוו של שמו על ארץ כו'

ועל כך אמרו רבותינו זכרונם לברכה: "עד שלא נברא העולם היה הוא ושמו בלבד" — שגם שמו, שהיא מידת מלכותו, היא בבחינת "לבדו", וכמו שנאמר: "כי נשגב שמו לבדו"; רק "הודו" וזיוו של שמו הם "על הארץ" וכו'.

(ועי' מזה בד"ה לכן אמור לבנ"י [לבני ישראל] ובד"ה קחו מאתכם תרומה ובד"ה יביאו לבוש מלכות ובד"ה ובבואה לפני המלך ובד"ה שיר השירים ובד"ה קול דודי), ונקרא

(ראו על כך במאמר המתחיל "לכן אמור לבני ישראל", ובמאמרים המתחילים "קחו מאתכם תרומה", "יביאו לבוש מלכות", "ובבואה לפני המלך", "שיר השירים" ו"קול דודי"). והוא נקרא

הוא ית' בשם סובב כל עלמין שאין העולמות תופסים מקום נגדו שחיותו המתפשט תוך העולמות אינו כדמיון הנשמה המתלבשת ממש תוך הגוף ומתפעלת ממקרי הגוף וממקרי המקום והזמן קור וחום כו', הוא יתברך בשם "סובב כל עלמין", משום שהעולמות אינם תופסים מקום ביחס אליו. החיות שלו המתפשטת בתוך העולמות אינה דומה לנשמה המתלבשת ממש בתוך הגוף ומושפעת מאירועי הגוף ומאורעות המקום והזמן, כגון קור וחום וכו',

אבל לפניו ית' הגם שנמצא למטה כמו למעלה אינו נתפס בגדר מקום ח"ו [חס ושלום] ומעלה ומטה שוין ואין הפי' סוכ"ע שהוא מלמעלה מן העולמות אלא הוא

אבל לפניו יתברך, אף שהוא נמצא למטה כמו למעלה, אין הוא נתפס, חס ושלום, בגדר מקום, ולמעלה ולמטה שווים. ואין פירוש "סובב כל עלמין" שהוא למעלה מן העולמות, אלא הוא

נמצא בתוך העולמות ג"כ ואעפ"כ [ואף על פי כן] הוא בבחי' סוכ"ע וזהו והקדוש בשמים ובארץ שלפי שהוא קדוש ומובדל הוא בחי' סובב כל עלמין לכן הוא שוה ממש בארץ מתחת

הוא נמצא גם בתוך העולמות, ואף על פי כן הוא בבחינת סובב כל עלמין. וזהו [פירוש] "והקדוש בשמים ובארץ": משום שהוא קדוש ומובדל, הוא בבחינת סובב כל עלמין, ולכן הוא ממש אותו הדבר בארץ למטה

כמו בשמים ממעל (והמלך הגדול היינו בחי' ממלא כל עלמין התפשטות גדולת מלכותו ית' כי ולגדולתו אין חקר כתיב וכתוב אלף אלפים כו' וע' בזח"א [בזהר חלק א] דרל"ט א'. ויגש דר"ו ע"ב ויחי דרל"ז א'. ח"ג [חלק ג'] דקע"א סע"א [סוף עמוד א])

כמו בשמים ממעל. (ו"המלך הגדול" הוא בחינת ממלא כל עלמין, התפשטות גדולת מלכותו יתברך; שהרי נאמר "ולגדולתו אין חקר", ונאמר "אלף אלפים" וכו'. ועיין בזהר, חלק א, 239a; ויגש, 206b; ויחי, 237a; חלק ג, 171a, סוף צד א.)

שאינו בגדר עלמין ואין העולמות פועלים בו שום שינוי ח"ו [חס ושלום] וכמו מקודם שנברא העולם ובבחי' זו לא שייך דעת והרגשה שאין נתפס בשום שכל והשגה איך אין שינוי לפניו ית'

שהרי הוא אינו בגדר עולמות, והעולמות אינם פועלים בו שום שינוי כלל, חס ושלום, וכמו שהיה קודם שנברא העולם. ובבחינה זו לא שייכים דעת והרגשה, כי שום שכל והשגה אינם יכולים לתפוס כיצד אין שינוי לפניו יתברך;

אלא זו היא בחי' אמונה להאמין בה' שהוא ית' אינו בגדר עלמין ולפניו כחשיכה כאורה (ועמ"ש מזה בד"ה וירא ישראל כו' ויאמינו בהוי'):

אלא שזו בחינת האמונה: להאמין בה' שהוא יתברך אינו בגדר עולמות, ולפניו "כחשכה כאורה" (עיין במה שנכתב על כך במאמר המתחיל "וירא ישראל" וכו', "ויאמינו בהוי").

6 ג והנה כתיב שכן ארץ ורעה אמונה פי' ורעה מפרנס שצריך לפרנס ולהמשיך מזון להגדיל את האמונה עד שתהיה קבועה בלב האדם ג"כ בבחי' דעת והרגשה וכאלו רואה כו'

3. והנה נאמר: "שכן בארץ ורעה אמונה". "ורעה" פירושו יפרנס: צריך לפרנס ולהמשיך מזון כדי להגדיל את האמונה, עד שתקבע גם בלבו של האדם בבחינת דעת והרגשה, כאילו הוא רואה וכו',

וכמו שיהיה לעתיד לבא כדכתיב ומלאה הארץ דעה פי' הארץ היא האמונה שנק' בשם ארץ שהיא המדרגה התחתונה שאין בה גילוי אלא אמונה בלבד

כפי שיהיה לעתיד לבוא, כמו שנאמר: "ומלאה הארץ דעה". כלומר, "הארץ" היא האמונה, שנקראת "ארץ" מפני שהיא המדרגה התחתונה, שאין בה גילוי אלא אמונה בלבד.

כי נעוץ תחלתן בסופן שאין גילוי תחלתן אלא בבחי' סופן ובחי' אמונה זו תהיה מלאה דעה שתהיי [שתהיה] בבחינת הכרה והרגשה וכאלו רואה וכו'.

כי "נעוץ תחלתן בסופן": תחילתן מתגלה רק בבחינת סופן. ובחינת אמונה זו תהיה "מלאה דעה", כך שתהיה בבחינת הכרה והרגשה, כאילו האדם רואה וכו'.

וכמ"ש ונגלה כבוד ה' וראו כל בשר יחדו כו' והמשכה זו להיות הגדלת האמונה הוא ע"י תורה ומצות וכמו שנאמר: "ונגלה כבוד הוי' וראו כל בשר יחדיו" וכו'. והמשכה זו, שבאמצעותה האמונה גדלה, נעשית על ידי תורה ומצוות.

(ועמ"ש בד"ה להבין ענין הברכות ובאגה"ק [ובאגרת הקודש] ע"פ חגרה בעוז מתניה. ועמ"ש בד"ה ואהיה אצלו אמן אמן פדגוג. ובד"ה משה ידבר גבי בצלמנו כדמותנו),

(ראו מה שכתוב במאמר המתחיל "להבין ענין הברכות", ובאגרת הקודש על הפסוק "חגרה בעוז מתניה"; וראו גם מה שכתוב במאמר המתחיל "ואהיה אצלו אמן" — "אמן", כלומר מחנך; ובמאמר המתחיל "משה ידבר", בענין "בצלמנו כדמותנו"),

שעליהם נאמר נעשה אדם בצלמנו כדמותנו רמ"ח מצות הם רמ"ח אברין דמלכא בחי' אדם אדמה לעליון שהם הן רמ"ח המשכות מבחי' סובב כל עלמין.

שעליהן נאמר: "נעשה אדם בצלמנו כדמותנו". רמ"ח המצוות הן רמ"ח "איברין דמלכא", בחינת אדם, [כמו בכתוב] "אדמה לעליון"; הן רמ"ח המשכות מבחינת סובב כל עלמין.

ודרך כלל נחלקין הרמ"ח מצות לג' קוין ימין ושמאל ואמצע והם תורה ועבודה וגמילות חסדים. תורה הוא שמותיו של הקב"ה קורא בתורה הוא כמו שקורא בשם וכו'.

בדרך כלל מתחלקות רמ"ח המצוות לשלושה קווים — ימין, שמאל ואמצע — והם תורה, עבודה וגמילות חסדים. התורה היא שמותיו של הקדוש ברוך הוא; הקורא בתורה דומה למי שקורא בשמו וכו'.

7 וגמ"ח [וגמילות חסדים] זו צדקה להחיות רוח שפלים על ידי אערותא דלתתא אתערותא דלעילא להיות המשכת סובב כל עלמין בבחי' ירידה והשפלה להחיות רוח שפלים. ועבודה זו קרבנות בחי' רשפי אש שלמטה ליכלל באש שלמעלה.

ומעשי חסד הם צדקה, "להחיות רוח שפלים": באמצעות אתערותא דלתתא באה אתערותא דלעילא, כדי שאור סובב כל עלמין יימשך בדרך של ירידה והשפלה, "להחיות רוח שפלים". והעבודה היא הקרבנות, בחינת רשפי האש שלמטה, כדי להיכלל באש שלמעלה.

8 וכן בתפלה שכנגד הקרבנות תקנו ברוך שאמר ופסוקי דזמרה להגדיל מדורת האש האהבה שממטה למעלה באומרו ברוך שאמר והיה העולם דהיינו במאמר אחד ואח"כ נפרט ע"י ט' מאמרות כו'.

כך גם בתפילה, שהיא כנגד הקרבנות: תיקנו את ברוך שאמר ואת פסוקי דזמרה כדי להגדיל את מדורת האש — את האהבה העולה מלמטה למעלה — באמירת "ברוך שאמר והיה העולם". כלומר, תחילה באמירה אחת, ואחר כך פורטה באמצעות תשע אמירות וכו'.

וכן בהללויה כי נשגב שמו לבדו רק הודו גוי [וגוי / גומר] וירם קרן לעמו וגוי לבניי [לבני ישראל] עם קרובו וגוי וכיוצא בזה משאר פסוקים שמהם נמשך רשפי אש והתלהטות הלב.

כך גם ב[מזמור] "הללויה": "כי נשגב שמו לבדו"; רק "הודו" וכו'; "וירם קרן לעמו" וכו'; "לבני ישראל עם קרובו" וכו'. וכן בשאר הפסוקים כיוצא באלה, שמהם נמשכים רשפי אש והתלהטות הלב.

9 ועי"ז כמים הפנים לפנים וגוי ממשיך למטה בחי' סוכ"ע שתהיי [שתהיה] אמונה זו קבועה ותקועה בלב ונפש האדם, וזהו וזאת המצוה וגוי לעשות בארץ וגוי ארץ זבת חלב ודבש שמע ישראל וגוי.

ובאמצעות זאת, "כמים הפנים לפנים" וגוי, ממשיכים למטה את בחינת סוכב כל עלמין, כדי שאמונה זו תהיה קבועה ונטועה בלבו ונפשו של האדם. וזהו [הפירוש של] "זאת המצוה" וגוי, "לעשות בארץ" וגוי, "ארץ זבת חלב ודבש", "שמע ישראל" וגוי.

כי הנה ענין פרשת שמע ישראל הוא שהוי' סוכב כל עלמין שהוא אלהינו שאנחנו מאמינים בו בבחי' אמונה

שהרי עניינה של פרשת "שמע ישראל" הוא שהוי', סוכב כל עלמין, שהוא "אלקינו" ואנו מאמינים בו בבחינת אמונה

לבדה יהי [יהיה] בבחי' אחד בבחי' גילוי בשבעה רקיעים ובארץ בבחי' דעת והרגשה (וכ"כ [וכן כתב] בפע"ח [בפרי עץ חיים] שער הק"ש [הקריאת שמע] פ"א [פרק י"א] בענין הוי' אחד שהוא המשכת הדעת עליון כו') (כו')

לבד, תהיה בבחינת "אחד", בגילוי בשבעה רקיעים ובארץ, בבחינת דעת והרגשה (וכך כתוב בפרי עץ חיים, שער קריאת שמע, פרק יא, על "הוי' אחד", שעניינו המשכת דעת עליון וכו'),

להיות ביטול ויחוד אמיתי בבחי' יחודא עילאה ביטול במציאות ממש ונעשה ונמשך בחי' זו עיי' המשכת המצות לבחי' ארץ היא בחינת אמונה ואמונה זו היא בחי' ארץ זבת חלב ודבש.

כך שיהיו ביטול וייחוד אמיתיים בבחינת יחודא עילאה, ביטול במציאות ממש. בחינה זו נעשית ונמשכת על ידי המשכת המצוות לבחינת "ארץ", שהיא בחינת אמונה; ואמונה זו היא בחינת "ארץ זבת חלב ודבש".

חלב הוא בחי' הגדלת המדות שתגדל האהבה המסותרת בלב ותצא מהעלם אל הגילוי, (כי הגדלת המדות הוא עיי' בחי' אמונה מבחי' סובב כלעלמין דייקא משא"כ מבחי' ממלא כל עלמין לא תתגדל אהבתו ויראתו לה' מכאשר תוכל נפשו שאת.

"חלב" הוא בחינת הגדלת המדות: שהאהבה המסותרת בלב תגדל ותצא מן ההעלם אל הגילוי. (כי הגדלת המדות נעשית באמצעות בחינת האמונה, דווקא מצד בחינת סובב כל עלמין; ואילו מצד בחינת ממלא כל עלמין, אהבתו ויראתו לה' לא יגדלו מעבר למה שנפשו יכולה לשאת).

ועמ"ש בד"ה באתי לגני בפ"י ייני עם חלבי. וסד"ה חכלילי עינים גבי רוחצות בחלב ובזח"ג [ובזהר חלק ג] קל"ו ב').

ועיין במה שכתוב במאמר המתחיל "באתי לגני", בביאור "ייני עם חלבי"; ובסוף המאמר המתחיל "חכלילי עינים", בעניין "רוחצות בחלב"; ובזהר, חלק ג, קלו ע"ב.

ודבש הוא בחינת מתיקות ותענוג כמ"ש אז תתענג על ה' והיינו מבחי' סובב כל עלמין

ו"דבש" הוא בחינת מתיקות ותענוג, כמו שכתוב: "אז תתענג על הוי"; והיינו מצד בחינת סובב כל עלמין,

דהיינו כאשר יתבונן כי אני הוי' לא שניתי ואתה הוא קודם שנברא העולם כו'. ורק הודו על וגו'.

כלומר, כאשר יתבונן האדם בכך ש"אני הוי' לא שניתי", ו"אתה הוא קודם שנברא העולם" וכו', ורק "הודו על" וגו'.

10 ועם כל זה הנה וירם קרן לעמו ולבנ"י [ולבני ישראל] עם קרובו ממש. אי לזאת יגיל וישמח לבו ויתענג על

ה' ממש וזהו וצדיק באמונתו יחיה מלשון תענוג ופיקוח נפש

ובכל זאת, "הרים קרן לעמו", "לבני ישראל עם קרובו" — ממש. לכן ישמח לבו ויגיל, ויתענג ממש על ה'. וזהו "וצדיק באמונתו יחיה": "יחיה" מלשון תענוג והחייאת הנפש,

כמו בורא נפשות רבות וחסרונם על כל מה שבראת להחיות בהם נפש כל חי, שפ"י חסרונם דבר החסר לאדם לקיום חיותו להחיות בהם נפש כל חי שאינו

כמו בברכה "בורא נפשות רבות וחסרונן על כל מה שבראת להחיות בהם נפש כל חי": "חסרונן" פירושו מה שחסר לאדם לקיום חייו, ואילו "להחיות בהם נפש כל חי" פירושו מה ש

אלא להתענג ופיקוח נפש וכך יחיה באמונתו להשיב את נפשו יותר מכל התענוגים ומרוב כל וכמ"ש מי לי בשמים ועמך לא חפצתי וגו'.

אינו אלא כדי להתענג ולהחיות את הנפש. כך גם הוא "יחיה באמונתו" — אמונתו משיבה את נפשו יותר מכל התענוגים ו"מרוב כל", כמו שכתוב: "מי לי בשמים ועמך לא חפצתי" וגו'.

(וזהו ורעה אמונה והתענג על ה' והיינו ע"י ועשה טוב. וע' זח"ג [זהר חלק ג] פינחס דרכ"ה ב' מענין זה. ובפ' בהר דק"י ע"ב. ובפ"י הרמ"ז [הרב משה זכות] שם מענין טוב. ח"ב [חלק ב'] תרומה ק"ע ע"א ע"פ מזמור לדוד ה' רועי ודקע"א א'):)

(וזהו "ורעה אמונה", "והתענג על ה'"; והיינו על ידי "ועשה טוב". ועיין בזהר חלק ג, פינחס, רכה ע"ב, בענין זה; ובפרשת בהר, קי ע"ב; ובפירוש הרמ"ז שם בענין "טוב". חלק ב, תרומה, קע ע"א, על הפסוק "מזמור לדוד ה' רועי", וקעא ע"א.)

11 ד אך בחי' אלו של חלב ודבש עדיין לא הגיעו למעלת ומדריגת ומלאה הארץ דעה שיהיה לעתיד לבא בבחי' דעת והרגשה ממש משא"כ חלב ודבש הם בבחי' האמונה עדיין.

4. אולם בחינות אלה של חלב ודבש עדיין לא הגיעו למעלה ולדרגה של "ומלאה הארץ דעה", שתהיה לעתיד לבוא, בבחינת ידיעה והרגשה ממש; ואילו חלב ודבש עדיין שייכים לבחינת האמונה.

והענין כי הנה אנו רואים שהעולם כמנהגו נוהג בבחי' ממלא כל עלמין שיש לכל עת כו'. כי הנחש הטיל זוהמא בחוה בחי' כנסת ישראל ובמתן תורה פסקה זוהמתן.

והעניין הוא, שהרי אנו רואים שהעולם נוהג כמנהגו, בבחינת ממלא כל עלמין, שבה "לכל עת" וכו'. שכן הנחש הטיל זוהמה בחוה, שהיא בחינת כנסת ישראל, ובמתן תורה פסקה זוהמתן.

12 ואח"כ בחטא העגל חזר כו'. ואח"כ בימי יהושע עבדו את ה' ובימי שפוט השופטים קלקלו ובימי דוד ושלמה היו במעלה העליונה ואח"כ בחטא ירבעם כו'

לאחר מכן, בחטא העגל, היא חזרה וכו'. לאחר מכן, בימי יהושע, עבדו את ה'; בתקופת השופטים קלקלו; בימי דוד ושלמה היו במעלה הגבוהה ביותר; ולאחר מכן, בחטא ירבעם וכו'.

וכך בכל דור ודור נשתנה לפי הענין וגם בימי התנאים והאמוראים אין זמן אי דומה לחבירו וכל העתים משתנים והזמנים מתחלפין ומתהפכין.

וכך השתנה הדבר בכל דור לפי הנסיבות; וגם בימי התנאים והאמוראים לא הייתה תקופה אחת דומה לחברתה. כל הזמנים משתנים, והתקופות מתחלפות ומתהפכות.

והיינו לפי שהם בבחינת ממלא כל עלמין שהם בחי' פרצוף ראש ויד ורגל ושאר אברים שאין אחד דומה לחבירו ופעולת האיברים משתנים גם לפעמים כואב אחד מהאברים או נחלש כו'

וזאת משום שהם בבחינת ממלא כל עלמין, שהיא בבחינת פרצוף: ראש, יד, רגל ושאר האיברים, שאין אחד מהם דומה לחברו; גם תפקידי האיברים משתנים, ולפעמים אחד האיברים כואב או נחלש וכו',

וכיוצא בזה שינויים מקרים (וע' זח"א [זהר חלק א] ויחי דרכ"א אי דאשתניאת מגוונא לגוונא וס"פ אמור דק"ז. זח"ג [זהר חלק ג] תצא רפ"א אי ועיין בפרדס שער אבי"ע [אצילות בריאה יצירה עשיה] ספ"א [סוף פרק א]).

וכיוצא בזה שינויים ומאורעות (ראו זהר, חלק א, ויחי, רכ"א ע"א: "שהיא משתנה מגוון לגוון"; ובסוף פרשת אמור, ק"ז; זהר, חלק ג, תצא, רפ"א ע"א; וראו פרדס, שער אבי"ע, סוף פרק א).

וכן בכל אדם בפרטיות לפעמים נופל במחשבה דבור ומעשה אשר לא טוב. ולפעמים יפול לו הרהורי תשובה ומעשים טובים כי לכל עת וגוי ולאום מלאום יאמץ.

כך גם אצל כל אדם באופן פרטי: לפעמים הוא נכשל במחשבה, בדיבור ובמעשה שאינם טובים, ולפעמים עולים בו הרהורי תשובה ומעשים טובים. שהרי "לכל דבר יש עת" וכו', ו"לאום מלאום יאמץ".

כשזה קם כו'. לא נתמלאה צור כו'. וע"כ אל יפול לב האדם עליו בראותו שנופל כו'

"כשזה קם" וכו'; "לא נתמלאה צור" וכו'. לכן אל יפול לבו של אדם בקרבו כשהוא רואה שהוא נופל וכו',

כי כך הוא סדר תהפוכות הזמן ויכול הוא לחזור ולשנות את טעמו מרע לטוב. וכל זה הוא בבחי' ממלא כל עלמין.

כי זהו סדר התהפוכות של הזמן, והוא יכול לשוב ולשנות את נטייתו מרע לטוב. וכל זה הוא בבחינת ממלא כל עלמין.

אך להיות בחי' סובב כל עלמין בבחי' גילוי בבחי' דעת והרגשה ממש צריך להיות ובערת הרע וגו'

אך כדי שבחינת סובב כל עלמין תתגלה בבחינת דעת והרגשה ממש, צריך להיות "ובערת הרע" וכו'.

(וכמ"ש מזה בביאור ע"פ כי על כל כבוד חופה) שזה יהיה לעתיד לבא שיקויים ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ.

(כפי שנכתב על כך בביאור על הפסוק "כי על כל כבוד חופה"), וזה יהיה לעתיד לבוא, כאשר יתקיים "ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ".

משא"כ בזמן חורבן הבית שבית ראשון היו בו נביאי השקר ובית שני היה בו שנאת חנם שהם הם בחי' זה לעומת זה כנגד בחי' אמונה שהיא למעלה מן הדעת,

אבל בזמן חורבן בית המקדש היה הדבר שונה: בבית ראשון היו נביאי שקר, ובבית שני הייתה שנאת חנם; ואלה הן בדיוק הבחינות של "זה לעומת זה", כנגד בחינת האמונה שלמעלה מן הדעת.

והענין כי כמו שיש בסטרא דקדושה בחי' אמונה שהיא למעלה מן הדעת כך הי' [היה] אז בין ישראל אמונות כוזבות (כמבואר בירמיהו סימן מ"ד פסוק י"ז י"ח).

והענין הוא שכפי שבצד הקדושה יש בחינת אמונה שלמעלה מן הדעת, כך היו אז בישראל אמונות כוזבות (כמבואר בירמיהו, פרק מד, פסוקים יז-יח).

והם זה לעומת זה והנה בבית ראשון בהתגברות סטרא דקדושה היה גילוי שכינה ארון וכפורת וכך בזה לעומת זה בהתגברות סטרא דקליפה מחמת החטא היה

והם "זה לעומת זה". והנה, בבית ראשון, כאשר גבר צד הקדושה, הייתה התגלות השכינה, הארון והכפורת; וכך גם, "זה לעומת זה", כאשר גבר צד הקליפה מחמת החטא, היה

התגברות כנגד אמונת אלהות והנשים שהי' [שהיה] מבכות את התמוז אמרו מעת חדלנו לקטר למלכת שמים חסרנו וגו' וכך היו נביאי השקר (כמ"ש בירמיה ס"י כ"ז פסוק י"ד ט"ו),

כוח מתגבר כנגד האמונה באלוקות. הנשים שבכו לתמוז אמרו: "מאז חדלנו לקטר למלכת השמים חסרנו" וגו'. וכך היה גם אצל נביאי השקר (כפי שנכתב בירמיהו, פרק כז, פסוקים יד-טו),

דהיינו אמונות כוזבות בנביא להעאמין במה שלא דבר ה', משא"כ בבית שני שחסרו ה' דברים לא היתה גי' בלעומת זה התגברות הקליפה כ"כ [כל כך]

כלומר, אמונות כוזבות בנביא — להאמין למה שה' לא דיבר. לעומת זאת, בבית שני, שבו חסרו חמישה דברים, גם לא הייתה התגברות גדולה כל כך של הקליפה בצד שכנגד;

והיתה האמונה רעה במילי דעלמא להאמין באנשי רכיל לשנוא את חבריו שהשנאה ההיא היא שנאת חנם שחבירו לא עשה לו רעה באמת.

והאמונה הרעה הייתה בענייני העולם: להאמין למספרי רכילות, ומתוך כך לשנוא את חברו. שנאה זו היא שנאת חנם, שכן חברו לא עשה לו שום רע באמת.

כי אם לא היה מאמין באנשי רכיל בוודאי לא היה איש שונא לרעהו כלל שזה כנגד הטבע שישנא אחד לחבירו חנם אם יודע באמת שחבירו לא פשע כו':

שהרי אילו לא היה מאמין למספרי רכילות, בוודאי לא היה אדם שונא את רעהו כלל, שכן מנוגד לטבע שאדם ישנא את חברו לחנם, אם הוא יודע באמת שחברו לא חטא וכו':

13 וזהו וידעת היום והשבות אל לבבך וגו' כי להיות הידיעה והרגשה בבחי' ממלא כל עלמין כבר נאמר אתה הראת לדעת וגו'. כבר הראת כו'.

וזהו [פירוש] "וידעת היום והשבות אל לבבך" וגו'. כדי שתהיה ידיעה והרגשה בבחינת ממלא כל עלמין, כבר נאמר "אתה הראת לדעת" וגו' — כבר הראו לך וכו'.

אבל להיות וידעת בבחי' סובב כל עלמין דהיינו בשמים ממעל שמים בחי' סובב כמו השמים שהם כדורים

אבל כדי שתהיה "וידעת" בבחינת סובב כל עלמין, כלומר "בשמים ממעל" — השמים הם בחינת סובב, כשם שהשמים הם כדורים

וכמו הארץ שהיא בתוך השמים והשמים מקיפין לה (ועמ"ש בד"ה כי המצוה הזאת גבי לא בשמים היא).

וכשם שהארץ נמצאת בתוך השמים והשמים מקיפים אותה (ראו מה שנכתב במאמר המתחיל "כי המצוה הזאת", בעניין "לא בשמים היא"),

כך הנה דבר ה' הוא בחי' ממלא כל עלמין היא מוקפת בבחי' סובב כל עלמין שאין דבר חוץ ממנו.

כך דבר ה', שהוא בחינת ממלא כל עלמין, מוקף בבחינת סובב כל עלמין, שהרי אין דבר חוץ ממנו.

וכמשל הדבור בעודו בכח הנפש שעדיין לא יצא ונפרד כו'. וידיעה זהו הוא דוקא היום

והדבר דומה לדיבור כשהוא עדיין בכוח הנפש, לפני שיצא ונעשה נפרד ממנה וכו'. וידיעה זו היא דוקא "היום",

כמו היום לעשותם ולא למחר בעוה"ב [בעולם הבא] שהעולם הבא הוא בחי' ממלא כל עלמין השתלשלות המדרגות מעילה לעלול מדרגה אחר מדרגה וכמשל פרצוף שיש בו ראש ויד ורגל כו'.

כמו "היום לעשותם" ולא מחר, בעולם הבא; שהרי העולם הבא הוא בחינת ממלא כל עלמין — השתלשלות המדרגות, מעילה לעלול, מדרגה אחר מדרגה, בדומה לפרצוף שיש בו ראש, יד ורגל וכו'.

כך יש מדרגות רבות ג"ע [גן עדן] עליון וג"ע [וגן עדן] תחתון כו'. ולכן המעשים ודיבורים ומחשבות נעשו לבושין צואים לעוה"ב [לעולם הבא] ואין יכול לפשוט אותם וכאלו קשור בשק אם לא ע"י כף הקלע וכיוצא בזה להתיר ולהפקיע הקשר וכו'

כך יש מדרגות רבות — גן עדן העליון וגן עדן התחתון וכו'. לכן המעשים, הדיבורים והמחשבות נעשים לבושים צואים בעולם הבא, ואי אפשר לפשוט אותם; האדם דומה למי שקשור בתוך שק, אלא אם כן עובר בכף הקלע וכיוצא בזה, כדי להתיר את הקשר ולנתקו וכו'.

(וכמשנ"ת [וכמו שנתבאר] בד"ה צו את בניי [בני ישראל] כו' את קרבני לחמי), משא"כ היום והשבות אל לבבך בשני יצריך בבחי' אתכפייא ואתהפכא כו'

(כפי שהתבאר במאמר המתחיל "צו את בני ישראל" וגו', "את קרבני לחמי"); ואילו "היום והשבות אל לבבך" — בשני יצריך, בבחינת אתכפייא ואתהפכא וכו'.

שהיום יכול לברר ולהפריד הרע על ידי המשכה מבחי' סובב כל עלמין ע"י והיו הדברים האלה אשר אנכי מי שאנכי מצוך היום דוקא שהתורה והמצות הם מבחי' סובב כל עלמין וע"י זה וידעת היום כי דווקא היום אפשר לברר את הרע ולהפריד אותו באמצעות המשכה מבחינת סובב כל עלמין, על ידי "והיו הדברים האלה אשר אנכי" — מי שאנכי — "מצוך היום"; שכן התורה והמצוות הן מבחינת סובב כל עלמין. ועל ידי כך מתקיים "וידעת היום".

כי הוי' הוא האלהים הוי' הוא בחי' גילוי האלהים בחי' הסתר וצמצום כי כמו שיש בחינת הסתר וצמצום בבחי' ממלא כל עלמין בחי' עליות

"כי הוי' הוא האלקים": הוי' היא בחינת הגילוי, ואלקים הוא בחינת ההסתר והצמצום. שהרי כשם שיש בחינת הסתר וצמצום בבחינת ממלא כל עלמין, בחינת העליות

וירידות לפי זמנים מתחלפים כנ"ל, כך יש בבחי' סובב כל עלמין בחי' הוי' זה גילוי ובחי' אלהים היינו הסתר וצמצום בהתגברות זה לעומת זה,

והירידות לפי זמנים משתנים, כנזכר לעיל, כך גם בבחינת סובב כל עלמין יש בחינת הוי', שהיא גילוי, ובחינת אלקים, שהיא הסתר וצמצום, כאשר זה לעומת זה מתגבר.

וצריך להיות וידעת היום והשבות אל לבבך בבחינת אתכפיא ואתהפכא שיקויים ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ ועי"ז תהיה ומלאה הארץ דעה וגו' והארץ תרצה את עונה דהיינו שזדונות יהי' [יהיה] כזכיות.

וצריך להיות "וידעת היום והשבות אל לבבך" בבחינת אתכפיא ואתהפכא, כדי שיתקיים "ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ". ועל ידי כך תהיה "ומלאה הארץ דעה" וגו', ו"הארץ תרצה את עונה" — כלומר, זדונות ייפכו לזכיות.

(בגמ' [בגמרא] נזכר פסוק וידעת היום ר"ה [ראש השנה] ל"ב ב' גיטין נ"ז ב'. רבות בפ' ואתחנן ע"פ דוידעת היום. ובפ' וזאת הברכה וס"פ ויקרא ספ"ו ע"פ והוא עד או ראה או ידע.)

(בגמרא נזכר הפסוק "וידעת היום" בראש השנה לב ע"ב ובגיטין נז ע"ב. במדרש רבה, בפרשת ואתחנן, על הפסוק "וידעת היום"; וכן בפרשת וזאת הברכה ובסוף פרשת ויקרא, סוף פרק ו, על הפסוק "והוא עד או ראה או ידע":

או ראה אתה הראת לדעת. או ידע וידעת היום. ויש לפרש ע"פ האמור דפסוק אתה הראת לדעת זהו על בחי' ממכ"ע [ממלא כל עלמין] שע"ז נאמר ומבשרי אחזה שאו מרום עיניכם וראו.

"או ראה" — "אתה הראת לדעת"; "או ידע" — "וידעת היום". ואפשר לפרש לפי האמור, שהפסוק "אתה הראת לדעת" עוסק בבחינת ממלא כל עלמין, שעליה נאמר "ומבשרי אחזה" ו"שאו מרום עיניכם וראו".

וזהו או ראה. אתה הראת. אבל פסוק וידעת היום קאי על האמונה והדעת בבחי' סוכ"ע מה שאינו בגדר עלמין כלל ועי"ז נאמר וידעת היום כנ"ל. וזהו או ידע כו'.

וזהו "או ראה" — "אתה הראת". אבל הפסוק "וידעת היום" מתייחס לאמונה ולדעת בבחינת סובב כל עלמין, שאינה בגדר העולמות כלל; ועל כך נאמר "וידעת היום", כנזכר לעיל. וזהו "או ידע" וגו'.

וזהו שיש בפסוק ראשון דק"ש [דקריאת שמע] ע' רבתי וכן ד' דאחד שהוא ענין עד דהיינו בחי' ואתם עדי כמש"ש [כמה שכתוב שם] במדרש והיינו ע"י אתה הראת לדעת וידעת היום כו' וכנ"ל.

וזהו הטעם לכך שבפסוק הראשון של קריאת שמע העי"ן של "שמע" גדולה, וכן הדל"ת של "אחד", שגם היא גדולה: עניינן "עד", כלומר בחינת "ואתם עדי", כפי שנאמר שם במדרש. והדבר נעשה באמצעות "אתה הראת לדעת" ו"וידעת היום" וגו', כנזכר לעיל.

וגם י"ל [יש לומר] ע' רבתי דשמע עין בחי' ראייה הראת לדעת. ושמע לשון הבנה בחי' וידעת.

אפשר גם לומר שהעיי' הגדולה שב"שמע" היא "עין" — בחינת ראייה, "הראו לך כדי שתדע"; ו"שמע" משמש גם כמשמעות של הבנה, בחינת "ותדע".

וזהו ע"פ שנים עדים יקום דבר כי עדות אותיות דעות ושנים עדים היינו בחי' או ראה או ידע הנ"ל ועי"ז יקום דבר. הוא בחי' דבר ה'. ועי"ז מרמז הדי' רבתי דאחד):

וזהו [פירוש] "על פי שני עדים יקום דבר": אותיותיה של "עדות" הן "דעות", ושני העדים הם הכחינות של "או ראה או ידע" שהוזכרו לעיל. ועל ידי כך "יקום דבר" — בחינת "דבר ה'". לכך רומזת הדל"ת הגדולה שב"אחד".

על המהדורה

המהדורה הזאת כוללת לשון המאמר והתרגום לעברית של ימינו.

The Hebrew text of Likkutei Torah: © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted.

התרגום שלנו לעברית של ימינו, מתוך התרגום האנגלי שלנו מלשון הקודש, בלי הערות קה"ת: CC BY 4.0.

המהדורה כולה: CC BY-NC 4.0. מותר להעתיק, להדפיס ולהפיץ בחינם, בציון Kehot Publication Society ו־likuteitorah.com; אסור למכור.
/https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0

התרגום לעברית נעשה מהמהדורה האנגלית של likuteitorah.com בעזרת בינה מלאכותית (openai/gpt-6-luna-pro:batch), כשלשון המאמר לצדו לבדיקה. עדיין לא עבר עריכה אנושית. כל דבר חשוב יש לבדוק מול לשון המאמר.

הרבי ביקש ללמוד את מאמרי פרשת השבוע, «הפרשה החסידית», באותו שבוע, מחולקים לשבעת ימיו (Sichah of Shabbos Parshas Vayakhel 5725). למה ללמוד, וברכות הרבי: /likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha (Toras Menachem vol. 42, pp. 306-309).

מיזם חינוכי ולא מסחרי. אין כאן מכירה. אין שיוך לקה"ת, ל־Sefaria או לספריית ליובאוויטש. © likuteitorah.com

מתוך /likuteitorah.com/he/likutei-torah/vaeschanan/4

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק